

8. Ryff, C. D. The contours of positive human health / C. D. Ryff, B. Singer // Psychological Inquiry. –1998. –Vol. 9. – P. 719-727.
9. Serdiuk, L. Psychological well-being of future specialists in the integrated educational environment and the factors of its formation / L. Serdiuk // Social welfare : interdisciplinary approach. – 2011. – 1(1). – P. 44-51.

Spsisok vikoristаниh dzherel

1. Voronina, A. V. Ocenka psihologicheskogo blagopoluchija shkol'nikov v sisteme profilakticheskoy i korrekcionnoj raboty psihologicheskoy sluzhby : avtoref. dis. na soisk. nauch. stepeni kand. psihol. nauk : spec. 05.02.08 / A. V. Voronina. – Tomsk, 2002. –16 s.
2. Panina, E. N. Vzaimosvjaz' suverennosti psihologicheskogo prostranstva i sub#ektiv-nogo blagopoluchija lichnosti / E. N. Panina // Vestnik Krasnojarskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija «Gumanitarnye nauki». – 2006. – № 3/2. – S.89-91.
3. Fesenko, P. P. Osmyslennost' zhizni i psihologicheskoe blagopoluchie lichnosti : avtoref. dis. na soiskanie uchen. stepeni kand. psihol. nauk : spec. 19.00.01. / P. P. Fesenko. – M. , 2005. – 16 s.
4. Chiksentmihaji, M. Potok : psihologija optimal'nogo perezhivaniya / M. Chiksentmihaji ; per. s angl. □ M. : Smysl : Al'pina non-fikshn, 2011. □ 461 s.
5. Shamionov, R. M. Psihologija sub#ektivnogo blagopoluchija (k razrabotke integrativnoj koncepcii) [Jelektron, resurs] / R. M. Shamionov. – Rezhim dostupa: <http://www.myword.ru>
6. Deci E. L. The "What" and "Why" of Goal Pursuits : Human Needs and the Self–Determination of Behavior personality / E. Deci, R. Ryan // Psychological Inquiry, 2000. –Vol. 11. – № 4. – P. 227-268.
7. Reis, H. T. Daily well–being : the role of autonomy, competence, and relatedness / H. T. Reis, K. M. Sheldon, S. L. Gable, J. Roscoe // Personality and Social Psychology Bulletin. –2000. – № 26.– P. 419-435.
8. Ryff, C. D. The contours of positive human health / C. D. Ryff, B. Singer // Psychological Inquiry. –1998. –Vol. 9. – P. 719-727.
9. Serdiuk, L. Psychological well-being of future specialists in the integrated educational environment and the factors of its formation / L. Serdiuk // Social welfare : interdisciplinary approach. – 2011. – 1(1). – P. 44-51.

Serdiuk L.Z., Ivannikova G. V. Psychological wel-being as a factor of personal social security. The article discusses the phenomenon of personal psychological well-being as an integral formation that is expressed in a degree of person’s orientation to implementation of the main components of his/her positive functioning, as well as in a degree of actualization of such an orientation that is perceived subjectively as satisfaction with him/herself and his/her life, which, in turn, is a personal internal resource and the most important factor of his/her social security.

Instability and complexity of socio-economic conditions of personal development poses a threat for his/her social security as a prerequisite for full development of his/her vital forces, labour and intellectual abilities, professional and personal self-realization..

Keywords: personal social security, psychological well-being, personal inner resources, personal potential.

УДК 159:301

Спірідонов С.В.

ПСИХОАНАЛІТИЧНІ ТЕОРІЇ ВНУТРІШНІХ КОНФЛІКТІВ

Спірідонов С.В. Психологічні теорії внутрішніх конфліктів. Глибока криза, яку переживає країна, складна соціально-економічна і політична ситуація зумовлюють докорінні перетворення що відбуваються у психічному житті людей, зокрема впливають на виникнення складних протиріч у внутрішньому світі людини. Тому актуальності набуває дослідження проблеми внутрішньо-особистісних конфліктів у психологічних теоріях.

У статті розглядаються питання сутності внутрішньо-особистісних конфліктів основних психоаналітичних напрямків у теоріях особистості. Розкривається вплив структур Воно, Я, Зверх Я за Зігмундом Фрейдом, комплексу неповноцінності за Альфредом Адлером, базальної тривожності за Карен Хорні, регресу психіки на більш низькі рівні свідомості за Карлом Гюстафом Юнгом, психосоціальних криз за Еріком Еріксоном на виникнення внутрішньо-особистісних конфліктів.

Ключові слова: внутрішньо-особистісний конфлікт, психоаналітичні теорії, Воно, Я, Зверх Я, комплекс неповноцінності, базальна тривожність, психосоціальні кризи.

Спиридонов С.В. Психоаналитические теории внутренних конфликтов. Глибокий кризис, который переживает страна, сложная социально-экономическая и политическая ситуация обуславливают коренные преобразования происходящие в психической жизни людей, в том числе влияют на возникновение сложных противоречий во внутреннем мире человека. Поэтому актуальность приобретает исследование проблемы внутренне личностных конфликтов в психоаналитических теориях.

В статье рассматриваются вопросы сущности внутренне личностных конфликтов основных психоаналитических направлений в теориях личности. Раскрывается влияние структур Оно, Я, Сверх Я за Зигмундом Фрейдом, комплекса неполноценности за Альфредом Адлером, базальной тревожности по Карен Хорни, регресса психики на более низкие уровни сознания за Карлом Гюстафом Юнгом, психосоциальных кризисов за Эриком Эриксонем на возникновение внутри-личностных конфликтов.

Ключевые слова: внутри-личностный конфликт, психоаналитические теории, Оно, Я, Сверх Я, комплекс неполноценности, базальная тревожность, психосоциальные кризисы.

Аналіз останніх досліджень і публікацій . Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те що психоаналітичним теоріям внутрішньо-особистісних конфліктів не приділено доцільну увагу із сторони вітчизняних психологів. Зокрема представникам основних напрямів психоаналітичних теорій (З.Фрейд, А.Адлер, К.Юнг, К. Хорні, Е.Еріксон) до знаходження шляхів способів вирішення внутрішньо особистісних конфліктів. Тому досягнення adeptів психоаналітичних теорій внутрішньо-особистісних конфліктів потребують глибинного аналізу та конкретизації висновків у контексті сучасного соціального простору. Тим самим особливої актуальності набуває розгляд психоаналітичного підходу до вирішення внутрішньо-особистісних конфліктів.

Формування цілей і постановка завдань статті. Метою нашого дослідження є розкриття сутності внутрішньо-особистісного конфлікту у психоаналітичних теоріях особистості. Розкрити вплив структур Воно, Я, Зверх Я за Зігмундом Фрейдом, комплексу неповноцінності за Альфредом Адлером, базальної тривожності за Карен Хорні, регресу психіки на більш низькі рівні свідомості за Карлом Гюстафом Юнгом, психосоціальних криз за Еріком Еріксоном на виникнення внутрішньо-особистісних конфліктів.

Виклад методики і результатів досліджень. У наукових дослідженнях внутрішньо-особистісний конфлікт розглядають як конфлікт всередині психічного світу особистості, що представляє собою зіткнення її протилежно спрямованих мотивів (потреб, інтересів, цінностей, цілей, ідеалів) [1, с.15].

Згідно З.Фрейду, людина конфліктна за своєю природою. У ній від народження борються два протилежних інстинкту, що визначають її поведінку. Такими інстинктами є: ерос (сексуальний інстинкт, інстинкт життя і самозбереження) і танатос (інстинкт смерті, агресії, деструкції і руйнування).

Внутрішньо-особистісний конфлікт і є наслідком одвічної боротьби між еросом і танатосом. Ця боротьба, по З.Фрейду, проявляється в амбівалентності людських почуттів, в їх суперечливості.

Амбівалентність почуттів посилюється суперечливістю соціального буття і доходить до стану конфлікту, який проявляється в неврозі.

Найбільш повно і конкретно конфліктна природа людини представлена З.Фрейдом у його поглядах на структуру особистості.

За З.Фрейдом, внутрішній світ людини включає в себе три інстанції: Воно (Id), «Я» (Ego) і Зверх-Я (Super-Ego).[5]

Воно у З.Фрейда позначає виключно примітивні, інстинктивні і вроджені аспекти особистості. Воно функціонує цілком у несвідомому і тісно пов'язане з інстинктивними біологічними спонуканнями (їжа, сон, дефекація, копуляція), які наповнюють нашу поведінку енергією. Згідно З.Фрейду, Воно - щось темне, біологічне, хаотичне, яке не знає законів, що не підкоряється правилам. Воно зберігає своє центральне значення для індивідуума протягом усього його життя.

Будучи примітивним в своїй основі, воно вільно від усяких обмежень. Як найстаріша вихідна структура психіки, Воно виражає первинний принцип усього людського життя – негайну розрядку психічної енергії, виробленої біологічно обумовленими прагненнями (особливо статевими та агресивними).

Останні, коли вони стримуються і не знаходять розрядки, створюють напругу в особистісному функціонуванні.

Негайна розрядка напруги отримала назву принцип задоволення. Воно підпорядковується цим принципом, висловлюючи себе в імпульсивній, ірраціональній і нарцисичній (перебільшено себелюбної) манері, незважаючи на наслідки для інших або всупереч самозбереження. Воно – це первинна, вроджена інстанція, споконвічно ірраціональна і підпорядкована принципу задоволення. Воно проявляється у неусвідомлених бажаннях і потягах, які проявляються в несвідомих імпульсах і реакціях.

Я – це компонент психічного апарату, відповідальний за прийняття рішень. Я прагне висловити і задовольнити бажання Воно відповідно до обмежень, що накладаються зовнішнім світом. Я отримує свою структуру і функцію від Воно, еволюціонує з нього і запозичує частину енергії Воно для своїх потреб, щоб відповідати вимогам соціальної реальності.

Таким чином, Я допомагає забезпечувати безпеку і самозбереження організму. У боротьбі за виживання як проти зовнішнього соціального світу, так і інстинктивних потреб Воно, Я повинен постійно здійснювати диференціацію між подіями в психічному плані і реальними подіями в зовнішньому світі.

Наприклад, голодна людина в пошуках їжі повинна розрізнити образ їжі, що виникає в уяві, і образ їжі в реальності, якщо йому хочеться зняти напругу. Тобто він або вона повинні навчитися діставати і споживати їжу перш, ніж напруга знизиться. Ця мета досягається за допомогою певних дій, що дають Воно можливість висловлювати свої інстинктивні потреби відповідно до норм і етикою соціального світу – мистецтво не завжди досягне. Ця мета змушує людину вчитися, думати, міркувати, сприймати, вирішувати, запам'ятовувати і т.д. Від-

повідно Я використовує когнітивні і перцептивні стратегії в своєму прагненні задовольняти бажання і потреби Воно.

На відміну від Воно, природа якого виражається в пошуку задоволення, Я підпорядковується принципу реальності, мета якого – збереження цілісності організму шляхом відстрочки задоволення інстинктів до того моменту, коли буде знайдена можливість досягти розрядки підходящим способом або будуть знайдені відповідні умови в зовнішньому середовищі. Принцип реальності дає можливість індивідууму гальмувати, переадресовувати або поступово давати вихід грубої енергії Воно в рамках соціальних обмежень і совісті індивідуума.

Наприклад, вираз статевої потреби відкладається до тих пір, поки не з'явиться відповідний об'єкт і обставини. Отже, коли об'єкт і умови ідеальні, поведінкою керує принцип задоволення. Принцип реальності вносить в нашу поведінку міру розумності.

Я, по контрасту з Воно, розрізняє реальність і фантазію, витримує помірне напруження, змінюється в залежності від нового досвіду і бере участь в раціональній пізнавальній діяльності. Спираючись на силу логічного мислення, яке Фрейд називав вторинним процесом, Я здатне направляти поведінку в потрібне русло, щоб інстинктивні потреби задовольнялися безпечним для самого індивідуума і для інших людей чином.

Таким чином, Я є "виконавчим органом" особистості і областю протікання інтелектуальних процесів і вирішення проблем. «Я» – це розумна інстанція, заснована на принципі реальності. Ірраціональні, несвідомі імпульси Воно «Я» приводить у відповідність до вимог реальної дійсності, тобто вимогами принципу реальності.

Зверх-Я – останній компонент особистості, що розвивається, який представляє інтерналізовану версію суспільних норм і стандартів поведінки. З точки зору Фрейда, організм людини не народжується з Зверх-Я. Швидше, діти повинні отримувати його, завдяки взаємодії з батьками, вчителями та іншими "формують" фігурами. Будучи морально-етичною силою особистості, Зверх-Я виступає наслідком тривалої залежності дитини від батьків.

Формально воно з'являється тоді, коли дитина починає розрізняти "правильно" і "неправильно"; дізнається, що добре і що погано, морально чи аморально (приблизно у віці від трьох до п'яти років).

Спочатку Зверх-Я відображає тільки батьківські очікування щодо того, що являє собою гарне і погане поводження. Кожен вчинок дитина вчиться приводити у відповідність з цими обмеженнями, щоб уникнути конфлікту і покарання. Зверх-Я – це «цензурна» інстанція, заснована на принципі реальності і представлена соціальними нормами і цінностями, вимогами, які суспільство висуває до особистості.

Основні внутрішні суперечності особистості складаються між Воно й Зверх-Я, які регулює і дозволяє «Я». З. Фрейд вважав, що Я реагує на загрозу прориву імпульсів Воно двома шляхами:

- 1) блокуванням висловлювання імпульсів у свідомому поведінці або

2) спотворенням їх до такої міри, щоб явна їх інтенсивність помітно знизилася чи відхилилася в сторону.

Захисні механізми Я допомагають здійсненню цих функцій, а також охороняють людини від захльостує його тривоги. З.Фрейд визначав захисні механізми Я як свідому стратегію, яку використовує індивід для захисту від відкритого висловлювання імпульсів Воно і зустрічного тиску з боку Над-Я.

Всі захисні механізми мають двома загальними характеристиками:

- 1) вони діють на несвідомому рівні і тому є засобами самообману і
- 2) вони спотворюють, заперечують чи фальсифікують сприйняття реальності, щоб зробити тривогу менш загрозливою для індивідуума. Деякі основні захисні стратегії ми розглянемо нижче.

Витіснення З.Фрейд розглядав як первинний захист Я не тільки з тієї причини, що Воно є основою для формування більш складних захисних механізмів, але також тому, що воно забезпечує найбільш прямий шлях відходу від тривоги. Описується іноді як "мотивоване забування", витіснення являє собою процес видалення зі свідомості думок і почуттів, що заподіюють страждання.

В результаті дії витіснення індивідууми й усвідомлюють своїх викликають тривогу конфліктів, а також не пам'ятають травматичних минулих подій. Наприклад, людина, що страждає від жахливих особистих невдач, завдяки витісненню може стати нездатним розповісти про це своєму важкому досвіді.

Звільнення від тривоги шляхом витіснення не проходить безслідно. З.Фрейд вважав, що витіснення думки і імпульси не втрачають своєї активності в несвідомому, і для запобігання їх прориву в свідомість потрібна постійна трата психічної енергії. Ця безперервна трата ресурсів Я може серйозно обмежувати використання енергії для більш адаптивного, спрямованого на власний розвиток, творчої поведінки.

Проекція. Як захисний механізм за своєю теоретичної значущості проекція слід за витісненням.

Вона являє собою процес, за допомогою якого індивідуум приписує власні неприйнятні думки, почуття і поведінку інших людей або оточенню.

Таким чином, проекція дозволяє людині покладати провину на когонебудь або що-небудь за свої недоліки або помилки.

У захисному механізмі, що отримав назву заміщення, прояв інстинктивного імпульсу переадресовується від більш загрозливого об'єкта або особи до менш загрозливого.

Інший спосіб для Я впоратися з фрустрацією і тривогою - це спотворити реальність і, таким чином, захистити самооцінку є захисний механізм раціоналізація. Раціоналізація має відношення до удаваної аргументації, завдяки якій ірраціональна поведінка представляється таким чином, що виглядає цілком розумним і тому виправданим в очах оточуючих.

Іноді Я може захищатися від заборонених імпульсів, висловлюючи в поведінці і думках протилежні спонування. Тут ми маємо справу з механізмом який має назву реактивне утворення. Цей захисний процес здійснюється двос-

тупенево: по-перше, неприйнятний імпульс придушується; потім на рівні свідомості проявляється абсолютно протилежний.

Протидія особливо помітно в соціально схвалюваній поведінці, яка при цьому виглядає перебільшеною і негнучкою.

Ще один відомий захисний механізм, який використовується для захисту від тривоги, – це регресія. Для регресії характерний повернення до дитячих моделей поведінки. Це спосіб пом'якшення тривоги шляхом повернення до раннього періоду життя, більш безпечного і приємного.

Сублімація є захисним механізмом, що дає можливість людині з метою адаптації змінити свої імпульси таким чином, щоб їх можна було виражати за допомогою соціально прийнятних думок або дій. Сублімація розглядається як єдино здорова, конструктивна стратегія приборкання небажаних імпульсів, тому що вона дозволяє Я змінити мету імпульсів без стримування їх прояви.

Енергія інстинктів відводиться по інших каналах вираження – тим, що суспільство вважає прийнятними.

Основні внутрішні суперечності особистості складаються між Воно й Зверх-Я, які регулює і дозволяє «Я». Якщо «Я» не змогло вирішити протиріччя між Воно й Зверх-Я, то в усвідомлює себе інстанції виникають глибокі переживання, що характеризують внутрішньо-особистісний конфлікт. З.Фрейд у своїй теорії не тільки розкриває причини всередині-особистісних конфліктів, а й розкриває механізми захисту від них. Основним механізмом такого захисту він вважає сублімацію, тобто перетворення сексуальної енергії людини в інші види його діяльності, в тому числі і в його творчість. [1;4]

Відповідно до поглядів А.Адлера, формування характеру особистості відбувається в перші п'ять років життя людини. У цей період вона відчуває на собі вплив несприятливих факторів, які і породжують у неї комплекс неповноцінності.

А.Адлер вважав, що почуття неповноцінності бере свій початок в дитинстві. Він пояснював це наступним чином: дитина переживає дуже тривалий період залежності, коли вона абсолютно безпорадна і, щоб вижити, повинна спиратися на батьків. Цей досвід викликає у дитини глибокі переживання неповноцінності в порівнянні з іншими людьми в сімейному оточенні, більш сильними і могутніми.

Поява цього раннього відчуття неповноцінності позначає початок тривалої боротьби за досягнення переваги над оточенням, а також прагнення до досконалості і бездоганності.

А.Адлер стверджував, що прагнення до переваги є основною мотиваційною силою в житті людини. Таким чином, відповідно до А.Адлера, фактично все, що роблять люди, має на меті подолання відчуття своєї неповноцінності і зміцнення почуття переваги.

Однак відчуття неповноцінності з різних причин може у деяких людей стати надмірним. В результаті з'являється комплекс неповноцінності – перебільшене почуття власної слабкості і неспроможності.

А.Адлер розрізняв три види страждань, які долають в дитинстві, які сприяють розвитку комплексу неповноцінності: неповноцінність органів, надмірна опіка і відкидання з боку батьків.

По-перше, у дітей з будь-якої вродженої фізичною неповноцінністю може розвинутися почуття психологічної неповноцінності. З іншого боку, діти, батьки яких надмірно їх балують, потурають їм у всьому, виростають недостатньо впевненими в своїх здібностях, тому що за них завжди все робили інші. Їх турбує глибоко вкорінене почуття неповноцінності, так як вони переконані, що самі не здатні долати життєві перешкоди. Нарешті, батьківське зневага дітьми, відкидання може стати причиною появи у них комплексу неповноцінності з тієї причини, що відкидаємо діти в основному відчувають себе небажаними. Вони йдуть по життю без достатньої впевненості у своїй здатності бути корисними, улюбленими і оціненими по достоїнству іншими людьми. Як ми побачимо далі, кожен з цих трьох видів страждань у дитинстві може зіграти вирішальну роль у виникненні неврозів у зрілі роки.

Однак, незалежно від обставин, що грають роль підґрунтя для появи почуття неповноцінності, у індивідуума може у відповідь на них з'явитися гіперкомпенсація і, таким чином, розвивається те, що А.Адлер назвав комплексом переваги. Цей комплекс виражається в тенденції перебільшувати свої фізичні, інтелектуальні або соціальні здібності.

Наприклад, людина може бути переконана у тому, що вона розумніша інших, але при цьому вона не вважає за потрібне демонструвати свій інтелект, перераховуючи, скажімо, все, що їй відомо про кінозірок. Інша вважає, що вона повинна показати все, що вона знає про кінозірок, і робить це при кожному зручному випадку, викладаючи свої відомості кожному, хто буде його слухати. Вона може навіть відкидати всі інші теми, аби довести, що вона знає про кінозірок більше всіх. У будь-якому випадку прийом гіперкомпенсації є перебільшення здорового прагнення долати постійне відчуття неповноцінності. Відповідно, людина, що володіє комплексом переваги, виглядає зазвичай хвалькуватою, зарозумілою, егоцентричною і саркастичною.

Згодом цей комплекс неповноцінності робить істотний вплив на поведінку особистості, її активність, образ думок і т.п. Цим і визначається внутрішньо-особистісний конфлікт.

А.Адлер пояснює не тільки механізми формування внутрішньо- особистісних конфліктів, а й розкриває шляхи вирішення таких конфліктів (компенсації комплексу неповноцінності). Таких шляхів він виділяє два.

По-перше – це розвиток «соціального почуття», соціального інтересу. Розвинуте «соціальне почуття» в кінцевому підсумку виявляється в цікавій роботі, нормальних міжособистісних відносинах і т.п. Але у людини може сформуватися і так зване «нерозвинене соціальне почуття», яке має різні негативні форми прояву: злочинність, алкоголізм, наркоманія та т. п.

По-друге, стимуляція власних здібностей, досягнення переваги над іншими. Компенсація комплексу неповноцінності за допомогою стимуляції власних здібностей може мати три форми прояву:

а) адекватна компенсація, коли відбувається збіг переваги з вмістом соціальних інтересів;

б) зверхкомпенсація, коли відбувається гіпертрофоване розвиток однієї з здібностей, що має яскраво виражений егоїстичний характер;

в) уявна компенсація, коли комплекс неповноцінності компенсується хворобою, обставинами, що склалися або іншими факторами, не залежними від суб'єкта [4].

К.Юнг відомий як творець типології особистості. В опублікованій в 1921 році книзі «Психологічні типи» він дав типологію особистості, яка досі вважається однією з найбільш переконливих і широко використовується як в теоретичній, так і в практичній психології.

За К.Юнгом внутрішньо-особистісний конфлікт це регрес на нижчий рівень. Пристосування до життя, за Юнгом, вимагає застосування різних функцій, таких, як мислення, почуття, інтуїція і т. п. Якщо організм не справляється з якоюсь ситуацією, це означає, що необхідна функція потребує допомоги зі сфери несвідомого.

Звідси, щоб реалізувати адаптацію, індивідуум повинен регресувати, т. т. звертатися до більш низького рівню свідомості.

Типологію особистості К.Юнг здійснює по чотирьом підставах (функціям особистості): мисленню, відчуттям, почуттям і інтуїції.

Кожна з функцій психіки, за К.Юнгом, може виявлятися у двох напрямках – екстраверсія і інтроверсія. Виходячи з усього цього він виділяє вісім типів особистості, так звані психосоціотипи: мислитель-екстраверт; мислитель-інтроверт; відчуваючий-екстраверт; відчуваючий-інтроверт; емоційний-екстраверт; емоційний-інтроверт; інтуїтивний-екстраверт; інтуїтивний-інтроверт.

Головним у типології К.Юнга є спрямованість – екстраверсія або інтроверсія. Саме вона визначає особистісну установку, яка в кінцевому підсумку і проявляється у внутрішньо особистісному конфлікті. Так, екстраверт спочатку орієнтований на зовнішній світ. Він будує свій внутрішній світ відповідно до зовнішнім. Інтроверт же спочатку занурений у себе. Для нього найголовніше – світ внутрішніх переживань, а не зовнішній світ з його правилами і законами. Очевидно, екстраверт схильний до внутрішньо-особистісних конфліктів більш, ніж інтроверт [4].

Психолог К.Хорні психічну причину виникнення внутрішньо-особистісних конфліктів вбачала в так званому «основному неспокої» («базальній тривозі»), породженому відчуттям безпорадності людини перед обличчям ворожого світу.

Згідно К.Хорні, для дитинства характерні дві потреби: потреба в задоволенні і потреба в безпеці. Задоволення охоплює всі основні біологічні потреби: в їжі, сні і т.д. Хоча К.Хорні надавала значення задоволенню потреб в забезпеченні фізичного виживання, вона не вважала, що вони грають основну роль у формуванні особистості. Головною в розвитку дитини є потреба в безпеці. В даному випадку основний мотив – бути коханим, бажаним і захищеним від небезпеки або ворожого світу.

К.Хорні вважала, що в задоволенні цієї потреби безпеки дитина повністю залежить від своїх батьків. Якщо батьки виявляють справжню любов і тепло в ставленні до дитини, тим самим задовольняється його потреба в безпеці. Завдяки цьому найімовірніше сформується здорова особистість.

І навпаки, якщо поведінка батьків перешкоджає задоволенню потреби в безпеці, досить імовірно патологічний розвиток особистості. Багато моментів у поведінці батьків можуть фруструвати потреби дитини в безпеці: нестійка, безглузда поведінка, глузування, невиконання обіцянок, надмірна опіка, а також надання явної переваги його братам і сестрам.

Однак основним результатом подібного поганого поводження з боку батьків є розвиток у дитини установки базальної ворожості. У цьому випадку дитина виявляється між двох вогнів: вона залежить від батьків і в той же час відчуває по відношенню до них почуття образи і обурення. Цей конфлікт призводить в дію такі захисні механізми, як витіснення.

В результаті поведінки дитини, не відчуває безпеки в батьківській родині, направляється почуттями безпорадності, страху, любові і провини, які виконують роль психологічного захисту, мета якої – придушення ворожих почуттів по відношенню до батьків, щоб вижити.

Щоб впоратися з почуттями недостатньої безпеки, безпорадності і ворожості, властивими базальній тривозі, дитина часто змушена вдаватися до різних захисних стратегій. К.Хорні описала десять таких стратегій, що одержали назву невротичних потреб, або невротичних тенденцій. Вони представлені в табл. 1. разом з відповідними стилями поведінки.

К.Хорні стверджує, що людиною керують дві тенденції: прагнення до безпеки і прагнення до задоволенню своїх бажань. Обидва цих прагнення часто суперечать один одному, і тоді виникає конфлікт, який людина сама прагне придушити, виробляючи певні способи («стратегії») поведінки.

К.Хорні виділила чотири типи поведінки. перший виражається в «невротичний прагненні до любові» як засобу забезпечення безпеки в житті; другий проявляється в «Невротичний прагненні до влади», що пояснюється не якимось об'єктивними причинами, а страхом і ворожістю до людей; третій тип стратегії поведінки виражається в прагненні ізолюватися від людей; четвертий тип проявляється у визнанні своєї безпорадності («невротична покірність»).

Пізніше К.Хорні робила спроби збільшити кількість стратегій. Однак уже в 1945 р. вона зупиняється тільки на трьох типах: 1) прагнення до людей; 2) прагнення віддалитися від людей, прагнення до незалежності; 3) прагнення діяти проти людей (агресія) відповідно цим трьом типам відносин виділяються три типи невротичної особистості: 1) стійкий, 2) усунений, 3) агресивний.

Відомий психолог Е.Еріксон обґрунтував ідею стадій психосоціального розвитку особистості, на кожній з яких кожна людина переживає свою кризу. Але на кожному віковому етапі відбувається або сприятливе подолання кризової ситуації, або несприятливе. У першому випадку відбувається позитивний розвиток особистості, її впевнений перехід на наступний життєвий етап з хорошими перед-

умовами для її успішного подолання. У другому випадку особистість переходить в новий етап свого життя з проблемами (комплексами) минулого етапу.

У книзі "Дитинство і суспільство" Е.Еріксон розділив життя людини на вісім окремих стадій психосоціального розвитку Я (на "вісім вікових груп людини"). Згідно з його твердженням, ці стадії є результатом епігенетичного розвитку "плану особистості", який успадковується генетично. Епігенетична концепція розвитку (по-грецьки "επι" означає "після", з'явиться "γενεσις" – "народження, походження") базується на уявленні про те, що кожна стадія життєвого циклу настає у визначений для неї час ("критичний період"), а також про те, що повноцінно функціонуюча особистість формується тільки шляхом проходження у своєму розвитку послідовно всіх стадій.

Таблиця 1

Десять невротичних потреб, описаних К.Хорні

Надлишкова потреба	Прояви в поведінці
1. У любові і схваленні	Ненаситне прагнення бути коханим і об'єктом захоплення з боку інших; підвищена чутливість і сприйнятливність до критики, Відторгнення або недружелюбність
2. У керівному партнері	Надмірна залежність від інших і боязнь отримати відмову або залишитися на самоті; переоцінка любові - переконаність в тому, що любов може вирішити все
3. У чітких обмеженнях	Перевага такого життєвого стилю, при якому першорядне значення мають обмеження і встановлений порядок; невимогливість, вдовольниться малим і підпорядкування іншим
4. У владі	Домінування і контроль над іншими як самоціль; презирливе ставлення до слабкості
5. В експлуатаванні інших	Боязнь бути використовуваним іншими або боязнь виглядати «тупим» в їхніх очах, але небажання зробити що-небудь таке, щоб перехитрити їх
6. У суспільному визнанні	Бажання бути об'єктом захоплення з боку інших; уявлення про себе формується в залежності від соціального статусу
7. У захопленні собою	Прагнення створити прикрашений образ себе, позбавлений недоліків і обмежень; потреба в компліментах і лестощів з боку оточуючих
8. У честолюбстві	Сильне прагнення бути найкращим, незважаючи на наслідки; страх невдачі
9. У самодостатності і незалежності	Уникнення будь-яких відносин, які передбачають взяття на себе будь-яких зобов'язань; дистанціювання від всіх
10. У бездоганності і незаперечності	Спроби бути морально непогрішним і бездоганним у всіх відношеннях; підтримка враження досконалості і чесноти

Крім того, відповідно до Е.Еріксона, кожна психосоціальна стадія супроводжується кризою – поворотним моментом у житті індивідуума, який виникає як наслідок досягнення певного рівня психологічної зрілості і соціальних вимог, що пред'являються до індивідуума на цій стадії.

Інакше кажучи, кожна з восьми фаз життєвого циклу людини характеризується специфічною саме для даної фази ("фазо-специфічною") еволюційним завданням – проблемою в соціальному розвитку, яка в свій час пред'являється індивідууму, але не обов'язково знаходить своє вирішення.

Кожна психосоціальний криза, якщо розглядати її з точки зору оцінки, містить і позитивний, і негативний компоненти. Якщо конфлікт вирішений задовільно (тобто на попередній стадії Я збагатилося новими позитивними якостями), то тепер Я вбирає в себе новий позитивний компонент (наприклад, базальне довіру і самостійність), і це гарантує здоровий розвиток особистості в подальшому.

Навпаки, якщо конфлікт залишається невирішеним або отримує не задовільняюче вирішення, Я що розвивається тим самим наноситься шкода, і в нього вбудовується негативний компонент (наприклад, базальне недовіру, сором і сумніви). Хоча на шляху розвитку особистості виникають теоретично передбачувані і цілком певні конфлікти, з цього не випливає, що на попередніх стадіях успіхи і невдачі обов'язково одні і ті ж.

Якості, які Я набуває на кожній стадії, не знижують його сприйнятливості до нових внутрішніх конфліктів або мінливих умов. Завдання полягає в тому, щоб людина адекватно вирішувала кожен кризу, і тоді у неї буде можливість підійти до наступної стадії розвитку більш адаптивною і зрілою особистістю.

Всі вісім стадій розвитку в психологічній теорії Е.Еріксона представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Вісім стадій психосоціального розвитку

Стадія	Вік	Психосоціальна криза	Сильна сторона
1. Орально-сенсорна	0 – 1 .	Базальна довіра –недовіра	Надія
2. Мускульно-анальна	1 – 3	Самостійність – сором і сумніви	Сила волі
3. Локомоторно-генітальна	3 – 6	Ініціативність – вина	Ціль
4. Латентна	6 – 12	Працьовитість – неповноцінність	Компетентність
5. Підліткова	12 – 19	Самототожність Я – рольове зміщення	Вірність
6. Рання зрілість	20 – 25	Близькість – ізоляція	Любов
7. Середня зрілість	26 – 64	Продуктивність – застій	Турбота
8. Пізня зрілість	65 – смерть	Цільність Я – відчай	Мудрість

У крайньому лівому стовпчику перераховані стадії; у другому стовпці зазначений приблизний вік їх настання; в третьому протиставлені позитивні і негативні компоненти кожної стадії; в крайньому стовпці праворуч перераховані сильні сторони Я або його гідності, придбані завдяки успішному вирішенню кожної кризи. Відповідно до принципу епігенезису, кожна стадія ґрунтується на вирішенні і осмисленні передували психосоціальних конфліктів.

Висновки та подальші перспективи дослідження. Проаналізувавши механізми формування внутрішньо-особистісних конфліктів у психоаналітичних теоріях можна зробити висновок що теоретична основа для сприйняття матеріалу досить складна та потребує глибоких знань в галузі психології особистості.

Виходячи із теорії класичного психоаналізу, відомого представника психоаналітичних теорій особистості Зігмунда Фрейда, внутрішньо-особистісний конфлікт виникає між структурами Воно та Зверх Я, інша структура, Я, намагається вирішити внутрішньо-особистісний конфлікт за допомогою захисних механізмів та сама при цьому створює внутрішній конфлікт за рахунок «викривлення» реального сприйняття ситуації та витратою психічної енергії на створення та утримання цих механізмів.

Внутрішньо-особистісний конфлікт за психологом Альфредом Адлером створюється із відчуття соціального та психологічного безсилля яке виникає і формується дитинстві і має назву комплекс неповноцінності.

За теорією особистості психолога Карен Хорні причина внутрішньо-особистісного конфлікту знаходиться у суперечності прагнення до безпеки та прагнення до задоволення своїх бажань.

Представник напряму аналітичної психології у психоаналізі, психолог Карл Гюстаф Юнг вбачав внутрішньо-особистісний конфлікт у регресі психіки на більш нижчий рівень свідомості у разі відсутності певних психічних функцій.

За теорією особистості представника ЕГО-психології у психоаналітичних теоріях психолога Еріка Еріксона, виникнення внутрішньо-особистісних конфліктів створюється під час проходженні его особистості, певних стадій соціально-психологічного розвитку та успішному подоланні психосоціальних криз.

На даний час психоаналітичні теорії внутрішніх конфліктів не втрачають своєї актуальності і потребують обґрунтованого та змістовного дослідження.

Список використаних джерел

1. Анцупов А.Я. Конфликтология: учебник для вузов / А.Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М.: ЮНИТИ, 2000. – С. 61-63, 292-229.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н.В. Гришина. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2008. – 544 с: ил. – (Серия «Мастера психологии»). – С. 55-65.
3. Козирев Г. И. Введение в конфликтологию / Г. И. Козирев. – М.: Владос, 1999. – С. 144-146.
4. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – 3-е изд. -СПб.: Питер, 2007. – 607 с: ил. – (Серия «Мастера психологии»). – С. 105-269.
5. Я и Оно: Философские науки. Религия. Эзотерика / Зигмунд Фрейд. – Москва: Эксмо, 2015. – 864 с. – (Антология мысли).
6. Зейгарник Б. В. Теории личности в зарубежной психологии / Б. В. Зейгарник. – М., Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С. 128.
7. Юнг К. Ю. Психологические типы / К. Ю. Юнг / Пер. с нем. – М. «Университетская книга», ООО «Фирма «Издательство АСТ», 1998. – 720 с.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Antsupov A.J. Conflict resolution: Textbook for Universities / A.J. Antsupov, A.I. Shipilova. - M.: UNITY, 2000. - 551 p. S. 61-63, 292-229.
2. Grishina NV Psychology conflict / NV Grishin. - 2nd ed. - SPb.: Peter, 2008. - 544 p: ill. - (Series "Masters of Psychology"). - P. 55-65.
3. Kozyrev GI Introduction to Conflict / GI Kozyrev. - M.: VLADOS, 1999. - S.144-146.
4. Hell L. Theories of personality / Hell L., D. Zyhler. - 3rd ultrasound. - SPb.: Peter, 2007. - 607 p.: ill. - (Series "Masters of Psychology"). - S. 105-269.
5. I and Ono, philosophical science. Religion. Yezoteryka / Sigmund Freud. - Moscow: Eksmo, 2015. - 864 p. - (Anthology of thought).
6. Zeigarnik B. Theories of personality in psychology zarubezhnoy / BV Zeigarnik. - M., Publishing House of Moscow. University Press, 1982. - S. 128.
7. Jung Yu. Psychological Types / K. Yu Jung / Per. s Nam. - M. "Unyversytetskaya book" LLC "Firma" Publishing ACT», 1998. - 720 p.

Spiridonov S.V. Psychoanalytic theory of internal conflicts. The deep crisis that the country is going through a complicated socio-economic and political situation lead to radical changes taking place in the mental life of people, particularly affecting the emergence of complex contradictions in the inner world of man. Because urgency is the study on internal personal conflicts in the psychoanalytic theories.

The article deals with the essence of internal personal conflict areas in the major psychoanalytic theories of personality. It reveals the impact structures, I, I top by Sigmund Freud, inferiority complex by Alfred Adler, basal anxiety by Karen Horney, mental regression to lower levels of consciousness Hyustafom Carl Jung, psychosocial crises by Eric Erickson on the occurrence of internal personal conflicts.

Key words: intra-personal conflict, psychoanalytic theory, it is, I'm on top I inferiority complex, basal anxiety, psychosocial crisis.

УДК 159.9. 01

Тавровецька Н.І.

СТРУКТУРНІ СКЛАДОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ ОСОБИСТОСТІ

Тавровецька Н.І. Структурні складові характеристики життєвого шляху особистості. В статті автор розглядає структурні характеристики життєвого шляху особистості, як фундаментальної категорії психології особистості. У аналізі теоретико-емпіричних підходів категорія життєвого шляху конкретизується в таких психологічних феноменах, як: життєві цілі, життєві події, життєві стратегії, життєві ситуації, життєві позиції, життєві програми та життєві домагання. В результаті огляду сучасних підходів щодо визначення життєвого шляху, у статті зазначена необхідність розглядати його як складну, системно-понятійну, багатомірну категорію, що передбачає розкриття індивідуальності людини у структурних характеристиках життя.

Ключові слова: життєвий шлях, життєва стратегія, життєві цілі, життєві домагання, життєві позиції, життєві ситуації.

Тавровецкая Н.И. Структурные составляющие характеристики жизненного пути личности. В статье автор рассматривает структурные характеристики жизненного пути личности, как фундаментальной категории психологии личности. В процессе анализа теоретико-эмпирических подходов категория жизненного пути конкретизируется в таких психологических феноменах, как: жизненные цели, жизненные события, жизненные стратегии, жизненные ситуации, жизненные позиции, жизненные программы и жизненные притязания. В результате обзора современных подходов к определению жизненного пути, в статье отмечена необходимость рассматривать его как сложную, системно-понятийную, многомерную кате-